

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки, права та управління бізнесом
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
“Економіка, планування та управління бізнесом”
(назва магістерської програми)
на тему: **«Обґрунтування перспектив розвитку книжкової галузі**
на макрорівні»
(назва теми)

Виконавець:

студент ФУЕП

Мариніч Ігор Вячеславович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Балджи Марина Дмитрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Книговидання як традиційна основа інформаційної сфери України, яка має давню книжну культуру, належить до стратегічних пріоритетів держави у гуманітарній сфері й потребує особливої політичної відповідальності. Національне книговидання і книгорозповсюдження виконують основоположну функцію передусім у формуванні культурно-освітнього простору й духовного зростання нового покоління української нації, у розвитку й утвердженні мов етносів України та державної мови як вирішального етно-консолідуючого чинника. Національне книговидання як стратегічна галузь є невід’ємною складовою національної безпеки й потребує державної підтримки.

Сьогодні у книжковій галузі України існує низка проблем. В умовах доволі низьких показників книгодруку, зниження читацького попиту на друковане видання, вихід на кінцевого споживача є стратегічно важливим завданням для кожного конкретного видавництва, а також і самого автора. Щоб викликати зацікавлення до випущеної літератури, видавцеві та авторові необхідна продумана ефективна стратегія з інформування споживачів про книги, формування за її допомогою позитивного іміджу видавництва і, зрештою, пропагування читання. Тому аналіз стану і перспектив у сфері книжкової промоції, визначення тенденцій у її розвитку є теоретичним та практичним питанням для нинішнього книжкового ринку та є надзвичайно актуальним.

Мета дослідження полягає в тому, щоб проаналізувати та з’ясувати основні риси розвитку книжкової галузі на макрорівні і обґрунтувати перспективи її розвитку.

Завдання дослідження:

- визначити сутність та складові книжкової галузі;
- охарактеризувати законодавчо-нормативне забезпечення розвитку книжкової галузі;
- дослідити закордонний досвід розвитку книжкової галузі;
- проаналізувати основні тенденції розвитку книжкової галузі в Україні;
- здійснити аналіз книговидання та книгорозповсюдження в країні;
- провести сегментацію книжкового ринку;
- запропонувати перспективи просування книжкової продукції на вітчизняному ринку;
- оцінити ефективності діяльності українських видавництв в Інтернет-мережі;
- обґрунтування впровадження краудфандінгу для розвитку книжкової галузі.

Об’єкт дослідження – розвиток книжкової галузі в Україні.

Предмет дослідження – вдосконалення розвитку книжкової галузі на макрорівні.

Методи дослідження: аналізу та синтезу для обґрунтування розвитку галузі; статистичні методи для аналізу стану книжкової галузі, визначення тенденцій розвитку книжкового ринку; економіко-математичні методи та методи маркетингових досліджень для розробки рекомендацій щодо розвитку книжкової галузі.

Інформаційна база дослідження наукова, довідкова та реферативна література з теми дослідження, статистичні матеріали з розвитку книжкового ринку; законодавчо-нормативна документація та ін.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (70 найменувань) та 2-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 121 сторінки. Основний зміст викладено на 93 сторінках. Робота містить 16 таблиць, 20 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю: *Перспективи розвитку книжкової галузі в Україні // Науковий вісник Одеського національного економічного університету, Одеса, №8, 2018.*

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретико-методологічні аспекти розвитку книжної галузі в Україні»* розглянуто сутність книжкової галузі та структурні елементи, які її складають; законодавчо-нормативні документи щодо поліпшення діяльності суб'єктів галузі, а також досліджено досвід розвитку книжкової галузі в розвинутих країнах світу.

У другому розділі *«Аналіз основних тенденцій розвитку книжкової галузі в Україні»* проаналізовано сучасний стан книжкової галузі та її структурних елементів; проаналізовано рівень книговидавання та книго розповсюдження на вітчизняному ринку; проведена сегментація книжкового ринку.

У третьому розділі *«Шляхи обґрунтування перспектив розвитку книжкової галузі»* запропоновано перспективи просування книжкової продукції на вітчизняному ринку; проведено оцінювання ефективності діяльності українських видавництв в Інтернет-мережі; обґрунтовано впровадження краудфандінгу для розвитку книжкової галузі.

ВИСНОВКИ

1. Розглянуті складові книжкової галузі та визначені основні суб'єкти, що діють в книжковій галузі, до яких належать: автори, видавництва, поліграфічні та книготорговельні підприємства і організації. В Україні видавнича галузь представлена лише середніми та малими підприємствами, видавничих об'єднань немає. Українські видавництва здійснюють діяльність на окремих

тематичних сегментах видавничого ринку, одночасно реалізують проекти, пов'язані з використанням інформаційних ресурсів.

Простежено, що питома вага податкових пільг у видавничій справі у порівнянні із загальним обсягом податкових пільг є незначною: в категорії податку на прибуток – 1,3-1,6%, а в обсязі пільг по податку на додану вартість – 2,1-3,8%.

2. Проаналізовані законодавчі положення щодо розвитку книжкової галузі та визначено, що держава в складних економічних умовах не належним чином підтримує книговидавців, іноді навіть не розраховується за виконані держзамовлення, тому простежується зменшення кількості книжкових видань як за назвами, так і за тиражами, що в першу чергу, пов'язане з наслідками фінансово-економічної кризи в Україні. Система державної підтримки видавничої справи має недостатній рівень планування, моніторингу й досягнення цільових показників.

3. Проаналізовано закордонний досвід розвитку книжкової галузі. Очевидним є зв'язок розміру ВВП досліджуваних країн та обсягу доходів від реалізації книжкової продукції. Високий рівень ВВП забезпечує купівельну спроможність населення, розвиток людського капіталу. Отже, очікувати зростання випуску книжкової продукції в Україні слід лише за умови зростання національної економіки. Провідна роль у формуванні ринкової пропозиції на світовому книжковому ринку належить міжнародним медіаконцернам, які об'єднують книжкові, газетні та журнальні видавництва різного розміру, типографії, книжкові мережі та споріднені галузі – телевізійні та інформаційні мережі, радіоканали, підприємства сфери розваг тощо. В Україні ж таких великих компаній немає.

В багатьох розвинутих країнах надаються пільги з оподаткування видавничих витрат й гонорарів за майбутні книги. Основним засобом податкових преференцій щодо підтримки книговидання та ЗМІ у країнах ЄС є зменшення ставки ПДВ.

У випуску книжкової продукції спостерігається орієнтація на одночасний друкований, цифровий та мобільний паблішинг; кросплатформність; створення мультимедіавидань, що поєднують інтерактивні ілюстрації, аудіо-, відеоефекти. Ефективність книговидавання в європейських країнах забезпечує розвинена система розповсюдження книжкової продукції. Сучасні книжкові видавництва та книготорговельні підприємства підвищують ефективність діяльності, використовуючи такі бізнес-моделі та технології: друк на замовлення (*printondemand*); друк після продажу загального тиражу з наступним постачанням (*printposttrading*); краудфандінг (передплатна модель книговидавання). Подібні стратегії дають змогу ефективно використовувати матеріальні ресурси, уникнути складських витрат, налагодити плідну взаємодію зі споживачами. Сучасні комп'ютерні технології використовують і для маркетингових досліджень, реклами та пропаганди книжкової продукції; прямої взаємодії з читацьким середовищем; формування електронних бібліотечних систем.

4. Досліджено стан та тенденції книготоргівлі в Україні та здійснено аналіз книговидавання та книгорозповсюдження в країні. Загальна кількість випуску книжкової продукції за останні два роки починає зростати, при чому перевага віддається україномовним виданням. Але найбільші показники простежуються в 2012 та 2013 роках. Протягом останніх років даний показник нестабільний, що, звичайно, є негативним явищем для українського ринку в умовах його наповнення імпоротною продукцією. На кожного мешканця України в 2017 році видано всього 0,5 книги. Середній тираж одного україномовного видання становить 2 тис. екземплярів.

За статистичними даними визначено, що найбільше книг видається навчального спрямування, друге місце займає наукова література, третє – художня. Така тенденція зберігається протягом останніх семи років.

5. Книговидавнича справа на даному етапі перебуває у незадовільному стані. Основні показники випуску книжкової продукції малі і не задовольняють потреби споживачів. Книжковий ринок заповнений імпоротною продукцією і

обсяги імпорту щороку збільшуються. На сьогодні вітчизняна книга є малодоступною у віддалених куточках країни і існуюча система книгорозповсюдження не задовольняє потреб споживачів. До нинішнього стану справ призвели об'єктивні причини, які зберігались упродовж років і мали серйозні наслідки.

6. Запропонована система основних факторів, що призвели до сучасного незадовільного стану книговидавничої справи. До них належать: фінансово-економічна криза, державна політика та законодавче поле (тривала відсутність пільг), руйнування системи книго розповсюдження, застаріла технічна база галузі, залежність від імпоротної сировини.

Дослідження видавничого ринку України свідчить про те, що він неструктурований, в країні нема чіткої державної політики в царині книговидання. Рішення влади щодо формування видавничого сектору національної економіки як культурної індустрії європейського зразка були фрагментарними і не сприяли його розвитку. Утім видавничий сектор України має значний інтелектуальний, організаційний, технологічний потенціал, реалізація якого могла б забезпечити досить швидкий розвиток ринку книги і надати йому рис культурної індустрії.

7. Обґрунтовані перспективи просування книжкової продукції на вітчизняному ринку та виділені найперспективніші: публікація рецензії, огляду, тематичної статті, інтерв'ю з автором чи видавцем у друкованих ЗМІ; тематичний книжковий огляд у ЗМІ; пабліситі; презентації книг; авторські зустрічі з читачами; авторські турне містами; участь видавництва та автора у книжкових виставках; участь у ток-шоу; літературні вечори; дискусії; круглі столи; проблемні статті чи тематичні передачі за участю авторів або видавців; препринт; літературні конкурси та книжкові рейтинги; книжкова лотерея; надання книги як призу в різноманітних конкурсах, розіграшах; інтернет-комунікації, «нульовий цикл» тощо.

8. Простежено зв'язок між випуском продукції та наявністю населення, що читає, за останні сім років та відмічена тенденція зменшення як першого,

так і другого показника. Проведено прогнозування випуску книжкової продукції, за виділеними групами: навчально-наукова література, законодавчо-нормативна, видання для видавців і книготорговців, дитяча та розважальна література, література релігійного змісту. В результаті проведених розрахунків визначено, що позитивні тенденції мають перша та третя групи. Також проведено прогнозування видання літератури за територіальною ознакою, яке довело про перспективи зростання книжкової галузі тільки у Західному регіоні.

9. Обґрунтовано, що на сучасному етапі одним із найбільш ефективних інструментів для просування товарів та послуг та для комунікації брендів з цільовими аудиторіями є Інтернет-мережі. Для оцінювання ефективності діяльності українських видавництв в Інтернеті, було проведене опитування, серед близько ста осіб, націлене на основну аудиторію української мережі Інтернет-користувачів віком 15–29 років та інших активних агентів. Опитування створено в Google Forms та опубліковане на форумах і в соціальних мережах. В результаті виявлено, що більшість читають та купують книжки, проте витрачають на них не багато; не вважають за потрібне платити за електронні книжки багато грошей; визнають обов'язковою присутність видавництв в Інтернеті, проте оцінюють їх активність як дуже посередню, тому значно активніше в цьому напрямі мають працювати видавництва, книгарні та, звісно, самі письменники.

10. Обґрунтована вагомість впровадження краудфандінгу для розвитку книжкової галузі. Створення та підтримка видавцями власних цифрових платформ свідчить про використання краудфандінгу як базової моделі книго-видавничого бізнесу, розвиток новітньої форми видання книг. Об'єктами краудфандінгу можуть бути як нові видання, так і перевидання (переважно переклади популярних книг іншими мовами). що полягає в залученні фінансових ресурсів від великої кількості людей із метою реалізації продукту або послуги, допомоги нужденним, проведення заходів, підтримання як фізичних, так і юридичних осіб та ін. Краудфандінг є наймолодшим видом

крауд-технологій, але за недовгий час показав гарні результати. Проте, як і всі краудтехнології, потребує законодавчого регулювання, а також зацікавлених інвесторів.

11. Запропоновано створення нової платформи, метою якої є пропаганда навчальної літератури по різних спеціальностях. Гнучка модель фінансування і відкритість для користувачів із будь-якої точки планети характерні для цієї платформи. Кінцевий результат залежить лише від власної активності – просування кампанії соціальними каналами. Проект має унікальну методику фінансування двома турами, кожен з яких триває 40 днів. Завдання першого туру – зібрати мінімально необхідну суму для запуску проекту. Під час другого туру збирають оптимальну суму грошей для його удосконалення. При чому, платформа має співпрацювати з Міністерством освіти і науки України та може стати єдиною законною краудфандинговою платформою на території України, здатною працювати та збирати інвестиції в усьому світі. Така платформа може співпрацювати з телевізійними каналами та мережами телебачення для пропаганди навчальних знань та наукових досягнень.

АНОТАЦІЯ

Мариніч І.В. «Обґрунтування перспектив розвитку книжкової галузі на макрорівні»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»» за магістерською програмою
(шифр та назва спеціальності)
професійного за спрямування «_ Економіка, планування та управління бізнесом ».
(назва магістерської програм)
Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2018.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти сутності та складових книжкової галузі. Проаналізовано стан та тенденції розвитку книжкової галузі в Україні. Обґрунтовано перспективи просування книжкової продукції на вітчизняному ринку. Запропоновано шляхи розвитку книжкової галузі.

Ключові слова: _книжкова галузь, книговидання, книгорозповсюдження, книжковий ринок, краудфандінг, прогноз.

ANNOTATION

Marynich I.V. «Justification for prospects of book industry development at the macro level»

Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty «_076 Entrepreneurship, trading and trading activity» under the master's program
(code and name of the specialty)
«Economics, Planning and Business Management». – Odessa National Economics University.
(title of master program)
– Odessa, 2018_.

The work deals with the theoretical aspects _of the essence and components of the book industry are considered in the paper. The state and trends of the book industry development in Ukraine are analyzed. The prospects of promotion of book production on the domestic market are substantiated. The ways of development of the book industry are suggested.

Keywords: book industry, book publishing, book distribution, book market, kraudfanding, prognosis.